

en vrouwen, over volken en staten, over gezinnen en families, over der menschen leven en taak langzamerhand gaan verstaan.

Er is ook ten aanzien van dit alles allerlei en dikwijls lunist misverstand.

Eenerzijds is men geneigd alles wat de bijbel zegt over menschen, volken, staten, culturen kortweg als historische mededeeling — al of niet juist — te noteeren en te waardeeren. De bijbel zegt dan alleen hoe in vroeger eeuw menschen leefden en zwoegden, dachten en oordeelden, zonder er aan te denken, dat dat in eenig opzicht voor ons van meer beteekenis zou zijn dan de buiten de Schrift ons overgeleverde verhalen omtrent vroegere gebeurtenissen, toestanden en verhoudingen. Natuurlijk kunnen en moeten dergelijke berichten ons dan wel tot leering strekken! Vrouwe Historia is een eerbiedwaardige leeraar. En de spiegel der historie is een beroemd instrument ter bevordering van zelfkennis en ter beoefening van zelfcritiek. Maar van een bijzondere beteekenis, van een buitengewone functie van den bijbel kan in dit opzicht toch geen sprake zijn! De mededeelingen en teekeningen en waardeeringen van het menschen-, volken-, en wereldleven, zooals de bijbel die geeft, liggen principieel in eenzelfde vlak als die van andere overleveringen en auteurs.

Anderzijds heeft men dikwijls al deze mededeelingen, aanwijzingen, zinspelingen van den bijbel omtrent wereld en menschen als wetenschappelijk materiaal beschouwd. Men meende uit den bijbel een reeks van wetenschappen, althans fragmenten daarvan, te kunnen opbouwen! Zoo heeft men geprobeerd een „bijbelsch wereldbeeld“ te construeeren. Men trachtte allerlei gegevens op te diepen omtrent den leeftijd en den bouw der aarde, Hardnekkig poogde men telkens weer een bijbelsche psychologie te ontwerpen. Ja, men meende zelfs wel een anthropologie in elkaar te kunnen zetten uit wat de bijbel, overal verspreid, omtrent den mensch, mededeelt. Feitelijk werd zoo de bijbel gezien als een soort handboek voor natuurwetenschap, zielkunde, soms ook nog voor volkenkunde en heel veel andere „kundes“ meer.

C. VEENHOF.
(Wordt vervolgd.)

UIT DE BUITENLANDSCHE KERKEN

Hoe Professor Aalders Gereformeerd Amerika voorlicht.

Ons werd toegezonden de „Reformed Review“ van Aug. 1945, een in Amerika verschijpend Geref. blad. Dr. H. Beets, in Holland welbekend, neemt in dit blad in de rubriek: Geref. persoverzicht, een brief op, welke Prof. Aalders van de V.U. hem heeft toegezonden. De professor wil met dezen brief voorlichting geven aan het Geref. publiek in Amerika, en wel inzake het bekende conflict in de Geref. kerken in Nederland. Daar tegen is natuurlijk op zich zelf geen bezwaar en Prof. A. heeft daartoe ook het recht. Als hij dat dan maar objectief en volledig doet en zich niet schuldig maakt aan onware en tendentieuze berichtgeving, waardoor de feiten geweld worden aangedaan. Dat nu is de groote grief tegen dit schrijven van prof. A., waarvan hij n.b. ook publicatie verzoekt, dat zijn voorlichting geschiedt naar het bekende propaganda recept van Goebels. Deze brief leidt niet in de aanhangige kwesties in, maar insinueert er lustig op los tegen Prof. Schilder, de bezwaarden en de vrijmakings-actie en vertoebelt zoo reeds bij voorbaat de atmosfeer in Amerika voor de vrijgemaakte kerken. En dit geschiedt alles gansch liefelijk. Wat des te gevaarlijker is. Het is als een begrafenissen met bloemen. De menschen zien de begrafenissen plaats. En om de begrafenissen is het te doen, niet om de bloemen.

Nu zou men verwachten, dat Dr. Beets eenige voorlichtigheid ten aanzien van dezen brief in acht genomen zou hebben. Want hij krijgt daarin een voorstelling van de zaken, die maar van een kant komt. En dus zal hij wijselijk zich nog een oordeel voorbehouden. Tot ook van andere zijde hem inlichtingen geworden zijn. Zoo zou het ook behooren. Maar dat doet hij niet. Hij is door dezen brief volkomen klaar met het conflict in de Geref. kerken. Hij legt daarvan getuigenis af in de bewoordingen van de inhouds-opgave, die hij boven dezen brief doet afdrukken; en hij doet het door onder het schrijven van Prof. A. te zeggen: we zijn Dr. Aalders dankbaar zooveel licht te werpen op de kwestie Schilder. Hij aanvaardt dus alles wat Prof. A. schrijft, heel die acte van zware beschuldigingen, heel dat vernietigend requisitoir. Dat is erg oppervlakkig en niet erg schriftuurlijk. Erg oppervlakkig, want iedereen, die in den gang van zaken waarlijk heeft meegeleefd, zal moeten zeggen: nou, nou Dr. Beets, u bent toch gauw klaar met de kerkelijke kwestie in Holland; er is nog heel wat meer en

heel wat anders gebeurd, dan wat Dr. A. u belooft op te schrijven. Ook is het niet erg schriftuurlijk. Wederom is nog altijd een eisch der Schrift en onverhoord oordeelen is niet overeenkomstig de eischen der rechtvaardigheid. Wanneer u uw oordeel nog wat had opgeschort tot u ook van andere zijde inlichtingen had ontvangen, dan zou dat zinnetje over dat „licht“ misschien achterwege gebleven zijn.

Dit eerst in het algemeen. Vervolgens maak ik zo hier en daar een kanttekening bij dezen brief. Het eerste deel laat ik weg, omdat dat met de „kwestie Schilder“ niet te maken heeft, doch alleen met de toestanden in Holland in den bezettingstijd, met de onderdrukking en uithongering van ons volk.

Het tweede deel handelt over het kerkelijk conflict. Het luidt als volgt:

Belangwekkende brief van Dr. Aalders over de kerkelijke toestanden in Nederland. De kwestie-Schilder en bijzonderheden. Hij doet den menschen geloven, dat hij de oude geest van de Scheiding van '34 doet herleven tegenover de Kuiperiaansche Theologie (cursivering van mij, Ka.).

De kwestie Schilder.

Misschien hebt u nog niet gehoord van de groote moeite, die in onze kerken veroorzaakt is door Dr. Schilder en een aantal van zijn vrienden¹⁾. De Gen. Synode van Sneeek, die u gedurende enkele dagen hebt bijgewoond, kwam ten slotte na een aanhoudende en een vervelende behandeling van de leergeschillen tot een besluit (in Juni 1942); dat besluit was buitengewoon gematigd, veroordeelde slechts enkele vrij extremistische opvattingen, maar hield stevig stand voor de Geref. theologie met het oog op de Gemeene Gratie en andere behandelde onderwerpen, vermeerderde iedere afwijzende uitspraak betreffende de ideeën van Schilder. Het resultaat was, dat deze beslissing alom werd goedgekeurd door onze menschen, wat een groote voldoening gaf.

Dr. Schilder echter, die constant geweigerd had (met Prof. Greijndanus) te nemen aan de Synode-bespreking²⁾ was niet tevreden, en het was duidelijk, dat hij uitzag naar een gelegenheid om een conflict te veroorzaken³⁾.

Deze gelegenheid deed zich voor toen de Synode, wegens langdurige zittingen en het vermoedende werk en ook wegens de kosten voor de kerken, besloot de nieuwe Synode, die in hetzelfde jaar 1942 samengeroepen moest worden, uit te stellen tot 1943⁴⁾. Dr. Schilder, gesteund door Dr. Greijndanus beschreef dit als onwettig, tegen de kerkenorde, symptoom van een hiërarchische houding enz. Op deze wijze verwekten zij veel rumoer en sommige kerken weigeren de beslissing van de Synode te erkennen. Toen de nieuwe Synode van '43 vergaderde, vond zij op haar tafel een groote massa bezwaarschriften, eischende, dat zij de beslissingen van haar voorganger zou verwerpen. Het resultaat was echter, dat de Synode de volkomen wettigheid van het besluit erkende.

Nu was dit niet de eenige pijn, die de oppositie op haar boog had, er waren ook een aantal bezwaarschriften tegen de besluiten betreffende de leergeschillen, en merkwaardig genoeg, het meest opvallende bezwaar was gericht tegen de Synode van Utrecht 1905, vanwege de beslissing „dat volgens de belijdenissen onzer kerken het zaad des verbonds krachtens de belofte Gods te houden is voor wedergeboren en in Christus geheiligd, totdat hij het opwassen en uit hun leer of wandel het tegendeel blijkt“⁵⁾. Deze formule, die gebleken was een door God gezegende vredesdichtster te zijn gedurende bijna 40 jaar, werd nu plotseling bestreden en veroordeeld als strijd met Schrift en belijdenis te zijn⁶⁾. De Synode onderzocht de bezwaren nauwkeurig⁷⁾, maar kon tot geen ander resultaat komen, dan dat de Synode van 1905 gelijk had gehad.

Nu begon Dr. Schilder, die opnieuw niet op de Synode tegenwoordig was geweest, verklarende, dat hij er niet kon zijn om voor hem dwingende redenen⁸⁾, die hij niet voor de Synode blootlegde, de kerken in beroering⁹⁾ te brengen, zooals hij vroeger had gedaan in verband met de Synode 1939-42. Hij werd berispt maar weigerde te erkennen, dat hij het mis had. En zoo zag de Synode zich ten slotte, na een bijna onbegrijpelijk groot geduld getoond te hebben¹⁰⁾, genoodzaakt hem te schorsen als professor en als emeritus-predikant¹¹⁾.

Deze handeling van de Synode werd beantwoord met een formeele kerkelijke revolutie¹²⁾. Een verklaring werd uitgegeven, stijl en geest van de Acte van Afscheiding van 1834 nabootsend, waarin onze kerken werden beschuldigd van afwijking van het heilig Woord van God, en van inbreuk maken op de K.O. Met deze verklaring zegde een aantal predikanten, ouderlingen en diakenen, evenals gewone kerkleden hunne plaatselijke kerk vaarwel¹³⁾. En eveneens ontrook zich een aantal kerken aan het kerkverband. Zoo zag dit tijdperk van oorlog en vernedering van onze natie het alarmeerende schouwspel van een formeele breuk in onze kerken gevolgd door menige procedure voor den wereldlijken rechter met het oog op de kerkelijke goederen¹⁴⁾. Dr. Schilder doorreisde op groote schaal de provincie Groningen, in welke provincie de oppositie het sterkst schijnt, er naar strevend plaatselijke kerken te stichten van een persoonlijke groep, zelfs in de kleinste dorpen.

Ik vermoed, dat hij zijn zienswijze van de kwestie zoo spoedig mogelijk ook in Amerika zal willen verspreiden. En daarom schrijf ik u zoo spoedig om u in te lichten hoe de dingen in werkelijkheid zijn¹⁵⁾; en ik hoop, dat u de vriendelijkheid wilt hebben, dit onder al onze menschen in Amerika te verbreiden¹⁶⁾.

Schilder en de zijnen trachten de menschen te doen geloven, dat hij de oude geest van de Scheiding tegenover de Kuiperiaansche theologie doet herleven¹⁷⁾. Maar niets is minder waar dan dit. De vaders van de Scheiding zouden zich in hun graf omkeeren, wanneer ze hoorden hoe de leerlingen van Schilder 1905 bestrijden¹⁸⁾, welke verklaring geheel in overeenstemming is met de uitspraak van Hendrik de Cock en Brummelkamp, en met een besluit van de Synode van 1837¹⁹⁾. Bovendien heeft Schilder zelf vroeger 1905 verdedigd tegen de Christelijk Gereformeerden in Nederland²⁰⁾ en

nu verloochent hij 1905 en verzet zich er tegen²¹⁾.

Natuurlijk zijn er een groot aantal Dominees en anderen, die zich zeer nauw tot 1834 aangetrokken voelen, die niet aan de zijde van Schilder staan. Maar niettemin is de breuk in onze kerken zeer betreurenswaardig²²⁾, en zij, die de oppositie begonnen, kunnen nooit hun houding verontschuldigen. Het is een groote zonde tegen God en den hemelschen Koning der kerk²³⁾.

Na een persoonlijke mededeeling beëindigt Dr. A. zijn brief.

¹⁾ Prof. Aalders zet den aanval onmiddellijk in: „de groote moeite, die in onze kerken veroorzaakt is door Dr. Schilder en een aantal van zijn vrienden. Deze voorlichting noem ik in strijd met de werkelijkheid. Als toch de Synode zich gehouden had aan de K.O., als zij niet voortdurend in geheime zittingen vergaderd had, als zij haar rapporten en acta niet verheimelijkt had, als zij de behandeling van de leergeschillen en van de beschuldigingen ook aan Schilder's adres in de rapporten van het overgebleven deel van de commissie — heeft Dr. Beets zoo'n rapport niet meegekregen naar Amerika, terwijl de beschuldigde het nog niet eens kende! — voor het oor van het Geref. volk had doen geschieden, dan ware er geen rumoer in onze kerken veroorzaakt. De Synode zelf is daarvan de oorzaak. Waarom de politiek van de donkere kamer? De aanval van Prof. A. is verkeerd gericht. Hij had gericht moeten zijn op de Synode zelf. De rumoer-makers zaten niet in de bank der beschuldigten maar achter de groene tafel, de heeren rechters.“

²⁾ Waarom is Prof. A. niet zoo eerlijk aan het Amerikaansche Geref. publiek mee te deelen waarom Prof. S. constant geweigerd heeft aan de Synode-bespreking deel te nemen? Want zoo wekt hij bij dat publiek opzettelijk den indruk, dat het van Prof. S. (en ook van Prof. G.) niets anders was dan koppige onwil. Buitendien is het ook niet waar, dat Prof. S. constant geweigerd heeft. Eerst heeft hij wel aan de besprekingen deelgenomen, later was hij gevangen en kon hij niet aan de besprekingen deelnemen. Daarna pas weigerde hij aan die besprekingen deel te nemen, om geldige redenen, die hij heeft medegedeeld aan de Synode. Waarom deelt Prof. A. dit niet mee? Hij wil toch voorlichting geven? Welnu, laat hij dat dan eerlijk doen.

³⁾ Schandelijk en goddeloos is deze beschuldiging. Laat Prof. A. met de stukken bewijzen, dat Prof. S. uitzag naar een gelegenheid om een conflict te veroorzaken. *Uit kon hij niet.* Maar dan moet hij Prof. S. niet als een kerkelijke misdadiger tentoonstellen. De waarheid is, dat Prof. S. met profetische klaarheid zag, dat de Synode naar een kerkelijk conflict heendreef door haar handelingen en dat juist hij alles heeft gedaan om dat te voorkomen en de eenheid der Geref. kerken te bewaren. Dit is weer van Prof. A. zoo'n propaganda-suggestie à la Goebels.

⁴⁾ Dus: de gelegenheid om zulk een conflict te veroorzaken zou zich hebben voorgedaan toen de Synode zich zelf ging continueren. Ach zoo! Maar *feit* is toch maar weer, dat niet Prof. S. dat conflict veroorzaakte, doch de Synode zelf, die de K.O. met de voeten trad, die een autoritaire kerkregering in practijk ging brengen en maling had aan de kerken, die ze vertegenwoordigde, die haar agendum zoo maar aanvalde, die de mindere vergadering uitschakelde, die hoe langer hoe meer hiërarchisch ging heerschen, straks zelfs over de conscientien. Prof. S. heeft de Synode aan haar K.O. anders niet. En hij volgde daarin den kerkelijken weg. Wat zijn plicht was. Maar dat mag tegenwoordig volgens het nieuwe „Kerkrecht“ niet meer.

⁵⁾ Men wrijft zich de oogen uit als men deze tirade leest. Waarom laat Prof. A. juist het punt weg, waarop de bom gebaast is? Is dat nu opzettelijk bedrog of niet? Weét Prof. A. bij geval niet meer, dat de Synode later, na, wat men noemt haar gematigd besluit, *éerst* een Toelichting heeft gegeven, waarin zij aan de kerken gaf den inhoud van 1905? Een Kuiperiaansche inhoud? Hij weét het. Weét Prof. A. bij geval niet meer, dat de Synode in verband met de ingebrachte Gravanima een *Præadvies*, gaf dat dien inhoud nog wat aandikte? Hij weét het. Weét Prof. A. bij geval niet meer, dat naar Synodale verklaring, deze Toelichting meer waarde had dan een rapport, waaruit men veel kan leeren om te verstaan wat de Synode bedoelde met die opzettelijke herhaling van 1905? Hij weét het. Weét Prof. A. bij geval niet meer, dat de Synode aan dit door haar zoo geïnterpreteerde 1905, de kerken, de ambtsdragers, de leden *concessioneel* gebonden heeft in haar officieel papieren en dat niets mocht geleerd worden wat met haar interpretatie van 1905 niet ten volle in overeenstemming is? Hij weét het. Laat hij dan niet doen alsof we te doen hebben met een bloote en onschuldige herhaling over 1905 door de Synode. Want de Gravanima waren niet gericht tegen 1905 als zodanig — al hadden sommigen ook bezwaren tegen de formule zelf — maar tegen de Kuiperiaansche interpretatie van 1905, die de Synode aan de kerken opdrong. Hij weét het. Weét Prof. A. bij geval niet meer, dat zij daarvoor wel een scheuring over heeft gehad? Hij weét het. En daarom had hij dat aan zijn lezers moeten vertellen en het niet moeten doen voorkomen, alsof het ging tegen de formule van 1905 als zodanig. Want het 1905 van 1942 is niet meer het 1905 van 1905. De *inhoud* is een andere. Dat wascht het water van de zee niet af.

⁶⁾ Ja zeker, maar zij was daárom vredestichtend, omdat er geen confessionele binding aan haar bestond, en eenvoudig was een pacificatie-formule. Meer niet.

⁷⁾ Van de „nauwkeurigheid“ van het Synodale onderzoek der bezwaren weten we hier in Holland alles af.

⁸⁾ O die zalige onwetendheid der Synode. Maar zij was niet onwetend, waarom Prof. S. verklaarde haar niet te kunnen bijwonen. Wist zij niet, dat Prof. S. moest onderduiken? Dat men tweemaal met eenige weken tusschenruimte bij hem aan huis in Kampen geweest is, om hem te arresteeren? Dat in Apeldoorn op het bureau van de Gestapo, afdeling Kerk en opvoeding, het bevel lag, dat Prof. S. als hij gearresteerd was onmiddellijk moest doodgeschoten worden? Dat in Kampen eveneens een bevel lag, dat hij, als hij weer in Kampen

opdook niet en niet als niet, dat loerende vaarlijk aanwezig het verre dat de eisch w leefden d dat ala dwingend zulk een en dus i weer de Synode de goede Synode. H. H. Kuiper S haat vers over het gejaagd, gers heel in een e gen, dat, wel! Gel op zijn v duivels e Heere G ze zoch de leuge Prof. A. leven, ge de zeker En dat h ontvange richt gez seling e hij een o wel het de Gesta Juli vor optreden, makinget Waaro Amerika achter de schijnt b ⁹⁾ Zoo, om er es broeders, wel den schen ke beroering kerkelijke ¹⁰⁾ Zeer bijna on proces, e pen best wereld e de heete en de per synodale zou. ¹¹⁾ Prof. Want hij Prof. S. t ¹²⁾ Forn leantie n nageslacht noemden vandaag spreken, er nog e en de w van Utre bemiddel zaak van voor de dan zich dan refor ¹³⁾ Dit i plaatselij wederke ¹⁴⁾ Ja, e geerden i behandell ge kerkel klacht te gesmeekt eenige at enkele. I dan over zaak? Maar d de eenige getuigen, eischen d te leiden Denk ma beids-diet ¹⁵⁾ Meth zwart w naar Am werkelijk iets, dat te zetten. denleus. ¹⁶⁾ Helo lijkheids andere zi niet. Wam sneller lo ¹⁷⁾ Wat en geest werkelijk theologie